

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

II. Statuitur virtus actiua in causis secundis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

Aristoteles numquam actionem sine motu cognouit, ideo definitionem cause efficientis dedit per motum, & quietem, nos autem, qui actionem creatiuam, & plures alias actiones, precipue ad accidentia terminatas, quibus non competit ratio motus, agnouimus, per principium motus, principium totius actionis debemus intelligere, quid vero significetur nomine quietis explicui Controuers. 6. Punct. 1. inter exponendam naturae definitionem.

9 Causalitatem principij effectiui in illius definitione explicuit Aristoteles, motum videlicet, per quem principium effectiuum actu mouet, seu efficit, cum vero dixerimus principium effectiuum debere sumi in ordine ad plures actiones, quae motus non sunt debemus effectiui principio tanquam veram causalitatem non solum motum, sed etiam actionem assignare, quam etiam designauit Aristoteles dum definiuit actionem: *actus agentis ut agens est.* De natura actionis dicam Controu. 12. Puncto 1.

10 Causa efficiens diuiditur in primam & secundam; causa prima est à qua omnes dependent effectus, cum ipsa à nulla alia causa dependeat; secunda dicitur, quae dependet ab alia causa, & à qua dependent aliqui effectus. Rursus secunda diuiditur in moralem, & physicam; physica dicitur, à qua effectus per verum influxum dependet; moralis, quae physice non attingit effectum, sed in causa est, ut alia causa illum attingat, sicuti consulens, rogans, vel mandans; Physica diuiditur in principalem, & instrumentalem; quomodo haec membra inter se differant, non omnium eadem sententia, varias explico Punct. 5. Principalis iterum subdividitur in vniuersalem, & particularem. Vniuersalis quae cum pluribus causis inter se specie diuersis ad plures concurrat effectus specie diuersos. Particularis, quae cum aliis concausis determinatis certos sibi praescribit effectus. Deinde causa principalis alia vniuersa, alia aequiuoca; vniuersa dicitur respectu effectuum eiusdem speciei cum principio; aequiuoca respectu effectuum diuersae speciei. Demum alia est causa libera, alia necessaria; causa libera est quae positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari; necessaria dicitur, quae positis requisitis ad operandum, non potest non operari.

PUNCTUM II.

Statuitur virtus actiua in causis secundis.

I **A**udiendi non sunt auctores, qui dicunt in causis secundis non esse virtutem operatiuam, sed Deum ad praesentiam illarum effectus producere, quae sententia ex Trident. efficaciter reicitur. Damnat Trident. sess. 6. can. 4. illum, qui dixerit nostrum arbitrium nihil operari; sed habere se veluti quoddam inane instrumentum: ergo constat, ex Trident. nos effectiue operari actus spectantes ad nostram iustificacionem, & non nos habere merè passiuè: ergo ex Concilio constat nobis inesse actiuam virtutem ad actus nostrae voluntatis. Secundò, eandem conclusionem traditam à Concilio, quam modo propugno, ratione ostendo: Homini inest liberum arbitrium, & se liberè determinat ad hanc operationem laude, & illam vituperio dignam: ergo homo effectiue elicit suam operationem, alias non esset liber, neque se determinaret, sed illum determinaret Deus, qui operationem produceret, neque illi posset dari laus, vel vituperio operatio, quae ab illo non efficitur, sed à Deo, qui pro sua libertate illam produceret nullo habito respectu ad libertatem hominis, quae illi non inesset, si non effectiue actus voluntatis produceret. Dices hominem esse dignum laude vel vituperio, quia Deus ad praesentiam illius producit hanc, vel illam actionem. Contrà: homo ex se indifferens ad actionem bonam vel malam, vel producit aliquid, ex cuius determinetur Deus ad producendam hanc actionem bonam, vel nihil producit, sed Deus ad praesentiam hominis indifferens ad vtramque actionem pro sua libertate producit, quam vult. Si primum dicas, iam concedis homini virtutem actiuam: si secundum, conuinceris hominem non esse laude dignum hic & nunc ex eo, quod Deus producat actionem honestam, quia praesentia hominis non magis determinabat Deum ad actionem honestam, quam inhonestam producendam.

Operationes aliorum brutorum effectiue ab ipsis procedere manifestè ostenditur, si enim motus non procederet ab ipso animali, quomodo equus bello instructus commoueretur? quomodo asinus ad sonitum huius vocis agitaretur, & ad illius sonitum quiesceret? numquid determinatur Deus vocis sonitu, ut motu, quietemve animalis producat? quis amens haec diceret? Secundò animalia motu defatigantur: ergo illum producant, non enim defatigarentur si nihil agerent, neque cum homine congruè actum esset, si defatigaretur actione à Deo exhibità; & virtutem operandi Deus sibi praeiperet, hominique laborem, & defatigationem tantum fuisset impertitus.

De aliis effectibus vulgo eadem conclusio probatur, quia si ignis non esset productiuus caloris, non esset maior ratio cur Deus ad praesentiam ignis calorem produceret, quam frigiditatem. Non vrget haec ratio, quia sicuti tenemur recurrere ad naturam agentis, cum à nobis queritur cur ignis sit productiuus caloris, & non frigiditatis, sic qui dicunt agentia naturalia per se non esse operatiua ad eandem naturam recurrerent, & dicerent ex natura ignis provenire, ut Deus ad praesentiam illius debeat ut auctor naturae potius calorem, quam frigiditatem producere. Potest tamen vrgeri haec ratio, quia si tota virtus actiua existeret penes Deum nihil operante causa secunda, cur Deus ita decreuisset certos effectus producere, plantas, verbi gratia non nisi post tam laboriosam hominis culturam, post pluuiam de caelo missam, quae omnia in cassum Deus decreuisset ad effectum à se producendum praere, cum illis non expectatis aequè bene effectus posset à Deo produci.

Vltimò eandem conclusionem probò. Effectus potest dependere à principio passiuo creato: ergo ab effectiui. Respondebis Deum non posse pati effectum, & ita virtutem passiuam dandam esse necessariò in creaturis, posse tamen illum efficere, quapropter virtus actiua necessaria non est in alio praeter Deum. Contrà: virtus actiua Dei non opponitur cum virtute actiua creaturarum: ergo ex eo quod Deus actiue possit operari, non infertur creaturam hac virtute actiua carere, statuo ergo virtutem actiuam Dei non esse fundamentum ad negandam virtutem actiuam creaturae, & hoc posito, arguo à paritate praedicta. Virgeo: in creatura inuenitur tota proportio, quae potest excogitari requisita ad aliam producendam: neque fundamentum est ad negandum hanc illi productiuam inesse, aliàs tota Philosophia clamitat illam in creaturis concedendam esse, perpetua sensuum experientia idem demonstrat: eliminanda ergo est sententia, quae virtutem hanc creaturis denegat, vel tota euertenda Philosophiae disciplina.

Demum, ut doctè meditatur Soar. disp. 18. Metaphys. sect. 1. virtus haec ex sacra Pagina haud obscure colligi videtur, Genes. 1. num. 11. *Germinet terra herbam viuentem*, & num. 24. *Producat animam viuientem*, &c. Ex quibus verbis colligit Basil. hom. 9. res virtutem productiuam accepisse, Et Marth. 4. ait Christus: *Aliud cecidit in terram bonam, & dabit fructum.* Et infra: *Aliud terra fructificat primam herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum, &c.*

PUNCTUM III.

De virtute operatiua accidentium.

I **P**rima conclusio. Substantia habet virtutem intrinsecam, & immediatam productiuam accidentium in se ipsa: ita Soar. disp. 18. Metaph. sect. 3. Hurtad. disp. 9. sect. 1. subsect. 2. & alij plurimi. Probo hanc conclusionem experientia, qua videmus aquam remoto quolibet alio agente extrinseco reducere se in pristinam frigiditatem, ergo producit frigiditatem in se ipsa. Responderi solet ex lauello aquam frigiditatem in se producere, propter qualitatem quamdam occultam productiuam frigiditatis distinctam à substantia aquae, quam recipit à generante. Inquiro, vnde haec qualitas occulta fuit nota? certè ex nullo capite, ac proinde adeo mihi est occulta, ut illam non agnoscam, quam neque lauellus cognouisse debuerat, cum verò substantiam aquae nouae, ipsi efficientiam frigiditatis tribuo, & non ignota qualitati, & sine fundamento fictae committo. Secundò in actibus vitalibus